

Arany János: Toldi és Toldi estéje

Szerző dezs

Irodalom tétel

Arany
János: Toldi és
Toldi estéje

Nagyszalontán
született 1817-ben.
Szegény, de nagyhagyományú
családban született, belső
tartású. Szülei késői
gyereke, mint ezek, rendkívül értelmes,
de beteges. Nagyszalonta egy tipikus
paraszti feudális falu, igen erősen hierarchikus, ennek a
tagozódásnak alapja
földbirtok. Arany ebben az erős hierarchiában
halmozottan hátrányos helyzetben
van, mert egyrészt szegények,
másodsor pedig fizikailag gyenge, és nem
képes
keményen dolgozni egy kis birtokért a
jövőjében, tehát vagyontalan marad,
és a
helye legalul van a hierarchiában - ez halmozottan
hátrányos helyzet. Aranyban
van feltörekvési igény, nem
elégzik meg ezzel. Csak szellemi úton tud
felemelkedni, ez lehetséges volt, hiszen kis
korában is szinte koravén volt.
Iskoláit
Nagyszalontán, majd Debrecenben végezte.
Egyetemet nem végzett. Ezután
visszament Szalontára.
Vicenótáriusként
(segédjegyző) dolgozott - ez egy igen
alacsony közigazgatási
pozíció. 1845-ben a Kisfaludy
társaság pályázatot hirdet
vígeposz írására. Arany
úgy gondolja, pályázik. Így
születik meg 1845-ben az
Elveszett Alkotmány, ezzel pályadíjat
nyert. De akkor Arany csak nagyon nehezen
lehet író. Arany tipikusan hivatalnok alkat,
nappal a hivatalban dolgozik,
éjjel kénytelen írni.
Egészségi állapota leromlik, a kettő
egyszerre nem megy,
választania kell. Arany számára a
választási kényszer morális
kényszerként
jelenik meg - segédjegyzőként
közcélt vagy költészettel
öncélt. Természetesen a
közszolgálat mellett dönt. Ez nagyon
jellegzetes döntése. „Letéshem
a
lantot...” - el is hallgat. Ekkor lép be

életébe Petőfi. 1845-ben megjelenik a János vitéz. Erősen hat Aranyra, de nem a Toldira. Arany azt érti meg a János vitézből, hogy a kérdése volt rossz, és a költészet is közszolgálat. Ezért fontos a János vitéz, feloldja a dilemmáját, újra felveszi a lantot, 1846-ban ezért született meg a Toldi.

A Toldi. 1846-ban jelenik meg a Kisfaludy társaság felhívása: „Készíttessék költői beszéd...”. Témaajánlatokat tettek, de nem szabták meg a pontos történelmi témákat, pl. Mátyás, Kinizsi, Toldi. Arany fantáziáját Toldi ragadta meg, mert Nagyszalonta régen Toldi birtok volt, a Csonka tornyot a néphiedelem a Toldi vár romjainak tartotta, de ez nem igaz. A műnek előzménye is volt, Ilosvai Selymes Péter Szép história - a Toldi elé mottónak veszi a részeit.

A János vitézzel összehasonlítva. A János vitéz a magyar népmesekincs tradíciójában gyökerezik, de forrásai közé tartoznak a középkori szép históriák is. A Toldi egy nemesi szép históriában, kisebb mértékben a néphagyományokban gyökerezik. Kukorica János tipikus népmesei hős, szegény és árva (halmozottan hátrányos helyzet), mégis győz - nemesi mozzanat nincs a figura meghatározásában. Toldi Miklós nemesember, a magyar nemesség elitjéből került ki. Ez alapvető különbség Kukorica Jancsihoz képest.

Toldi nagyon erős nemesi öntudattal is rendelkezett, Kukorica Jancsi pedig büszke arra, hogy paraszt, Toldi indulatosan elutasítja, hogy ő paraszt. De mégis dolgozott, parasztszerűen volt öltözve. Toldi belül nemesi, kifelé paraszti a megjelenése. Itt egy kicsit összetett, a kettő keveréke. A magyar nemzet egészét alapvetően nemesek és parasztok alkották. Toldi nemes volt belül, paraszt kívül, míg Kukorica Jancsi népi hős. Arany a Toldiban modellálja azt, hogy a magyar társadalom 2 nagy alkotóeleme (amely általában harcolni szokott egymás ellen)

összebékíthető, ennek
szintetizálódását
írja meg. Arany egy
nagyobb léptékű koncepciót
képz el, de ez illuzórikus.

TOLDI

paraszti
nemesi

Bence
György
(megtettesítő szereplők)

+

-

A Toldit
körülvevő társadalomban nem
szintetizálódik a két elem, hanem
értékek mellett
polarizálódik, a paraszti szerep
pozitív, a nemesi szerep negatív.

A

Toldi és a Toldi estéje. 1846-ban írja meg
Arany a Toldit, nemcsak elnyeri a díjat,
hanem Petőfi barátságát is lenyeri.
1848 februárjában, a szabadságharc
kitörése
előtt jelenik meg a Toldi estéje, a trilógia
vége (közepét később
írja meg). A
Toldi estéje alapvetően
különbözik a Tolditól a
szemlélet, a világvélemény
szintjén. A Toldi estéje sokkal
pesszimistább, szkeptikusabb mű. Mikor a mű
megszületik, a magyar társadalom nagyon optimista,
hinni tudó korszakát éli,
tehát
nincs szinkronban Arany a társadalommal. A
fegyverletétel után a társadalom egy
nagyon pesszimista hangulatba csap át 1849 után.
Arany egy fázissal megelőzte a
társadalmat, már 1848-ban gyötrik azok a
kétségeket, amik a társadalmat csak
Világos után.

A művek között
sok párhuzamos mozzanat
is van, itt látszik a két mű
közötti különbség.

I.

Alapszituáció,
kiinduló helyzet. Mindkét mű
Nagyfaluban indul, mindegyikben kezdetben csinál valamit. De
az első műben
fiatal, ereje teljében van, a másikban
öreg, élete végén
jár. A Toldiban nyár
van, a másikban késő ősz, kora tél. A
Toldiban tevékeny, nyüzsgő határ, a
Toldi
estéjében kihalt, elhagyott, romos falu. A
Toldiban dolgozik, az élet

szolgálatában, a másikban is dolgozik,
a halálnak, saját sírját
ássa.

Toldi időközben kegyvesztett lett, hazazavarta, mert kikelt az
olaszok ellen.

Feleslegesnek érzi magát, nem kell senkinek,
ezért akar meghalni. Ekkor érkezik
hozzá egy küldönc, levéllel,
hogy a király visszahívja, hogy egy olaszt le
kell
győzni. Rögtön elindul.

II.

A párviadal. Toldi
számára ez most fontosabb, mint
a cseh ellen, idegen ellen - ez volt a fontos, nem volt
személyes oka
gyűlöletet érezni iránta. De a Toldi
estélyében nagyon
felértékelődik számára,
hogy olasz, akik miatt száműzték,
tehát személyes oka is van, fontossá
vállik,
hogy olasz. Toldi számára ez több mint
egy lovagi torna. Úgy érzi, hogy az
olaszok felforgatták a világot, és
lehetőséget kap arra, hogy a világot helyre
tegye.

A Toldiban meg akart kegyelmezni a cseh vitéznek,
ölni nem akar, csak győzni. A
Toldi estélyében nem győzni akar, hanem
ölni, ezt az olaszt meg kel ölni,
visszazökkenteni a világot.

III. A párviadal
után.

Amikor győz, mindenki ujjong, Toldi is ujjong. Toldi azt hiszi, hogy a
nép is
azért ujjong, amiért ő. De a nép nem
tulajdonít metaforikus jelentőséget ennek
a győzelemnek. Úgy érzi, legyőzte az olaszokat.
Így indul a királyi palotába.

IV. A gyilkosság. A palotában
apródok viháncolnak. Azt hallja, hogy milyen
bárdolatlan az olaszokhoz képest.
Nagyon nagy a csalódása, dühe, semmi nem
változik, a világ sem változott meg.
Csak egy olaszt győzött le. Az egyik apród meghal,
mikor odacsap. Mindkét műben
úgy válik gyilkossá, hogy
ártatlant öl meg. Arany úgy
érezte, hogy mi nagyon
indulatosak vagyunk, nem az eszünkkel gondolkodunk.

A Toldiban a gyilkosság a mű elején
történik, arról szól a mű,
hogy teszi jóvá,
a mű a bűn
jóvátehetőségének
története. A másik ezzel fejeződik be, a
bűn bűn
marad, a bűn
jóvátehetetlenségének
története, A Toldiban egy másik embert
öl

meg, másokban
hazamegy, és a dühtől meghal.
Az indulat a Toldiban gyilkos indulat volt, a Toldi
estélyében gyilkos és
öngyilkos indulat.
V. A király. A Toldi
azzal ér véget, hogy a király Toldi
számára megnyugtató módon
elrendezi a
világot. Van egy olyan erő a
történelemben, ami erre képes,
optimista, ez
lehetséges. A Toldi estéjében minden
marad a régiben, a király nem
változtat
csak kegyelmet ad, eltűnt az az erő, ami Toldi
számára megnyugtató módon
el
tudta volna rendezni a világot

Hol az igazság?
TOLDI
àß
OLASZ lovag

magyar àß
idegen

magyar
érték
àß idegen
érték

elavult
érték

àß
modern érték
Ez
megtettesíti a haza és haladás
konfliktusát, a
reformkor dilemmáját. Ez a végső,
legnagyobb szkepszis